

Anonimizētā versija

Tulkojums

C-236/23-1

Lieta C-236/23

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2023. gada 7. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Cour de cassation (Francija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 30. marts

Prasītājs:

Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (Matmut)

Atbildētāji:

TN

Sabiedrība *MAAF assurances*

Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (FGAO)

PQ

COUR DE CASSATION [KASĀCIJAS TIESA]

atklātā tiesas sēdē **2023. gada 30. martā**

[..]

[..]

- Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu
Eiropas Savienības Tiesai

FRANCIJAS REPUBLIKA

FRANCIJAS TAUTAS VĀRDĀ

COUR DE CASSATION [KASĀCIJAS TIESAS], OTRĀS CIVILLIETU
PALĀTAS ATZINUMS

2023. GADA 30. MARTĀ

Krimināllietu palāta, kurā savstarpējās apdrošināšanas kooperatīvā sabiedrība (*MATMUT*) iesniedza apelācijas sūdzību Nr. 20-86.015, 2022. gada 6. septembrī lūdza otrās civillietu palātas atzinumu.

Lieta tika nodota ģenerālprokuroram.

[..]

Cour de cassation [Kasācijas tiesa] otrā Civillietu palāta sniedza šo atzinumu.

Fakti un tiesvedība

- 1 Saskaņā ar pārsūdzēto spriedumu (Liona, 2020. gada 21. oktobris) 2012. gada 5. oktobrī PQ noslēdza transportlīdzekļa apdrošināšanas līgumu savstarpējās apdrošināšanas kooperatīvajā sabiedrībā (sabiedrība *MATMUT*), deklarējot, ka viņš ir apdrošinātā transportlīdzekļa vienīgais vadītājs.
- 2 2013. gada 28. septembrī notika ceļu satiksmes negadījums, kurā bija iesaistīts šis transportlīdzeklis, kuru vadīja TN, kurš atradās reibuma stāvoklī. Ceļu satiksmes negadījumā, kurā bija iesaistīts arī cits sabiedrībā *MAAF* apdrošināts transportlīdzeklis, cietā automašīnas pasažieris PQ.
- 3 Pret TN tika uzsākts kriminālprocess krimināltiesā, un viņš tika atzīts par vainīgu, cita starpā, netīšu miesas bojājumu nodarīšanā, ko nodarījis motorizēta sauszemes transportlīdzekļa vadītājs alkohola reibumā, izraisot personai PQ darbnespēju, kas ilgāka par 3 mēnešiem.
- 4 Tiesas sēdē krimināllietā, kurā tika izskatītas PQ prasības par civiltiesisko zaudējumu atlīdzību, sabiedrība *MATMUT* izvirzīja iebildumu par līguma spēkā neesamību, jo PQ bija sniedzis nepatiesas ziņas par pastāvīgā autovadītāja identitāti, lūdza atbrīvot sabiedrību no atbildības un pieprasīja, lai kompensāciju PQ izmaksātu no Obligātās zaudējumu apdrošināšanas garantiju fonda (*FGAO*), kas saskaņā ar Apdrošināšanas kodeksa L. 421-1. pantu ir iestāde, kas atbild par kompensāciju izmaksāšanu, cita starpā, ceļu satiksmes negadījumos cietušajiem, ja atbildīgā persona nav apdrošināta.
- 5 Ar [2018]. gada 17. decembra spriedumu krimināltiesa atzina līgumu par spēkā neesošu apdrošinātāja apzināti sniegto nepatieso ziņu dēļ. Tiesa nolēma, ka

sabiedrība *MATMUT* nav atbildīga, piesprieda TN atlīdzināt cietušajiem zaudējumus un pasludināja spriedumu par saistošu *FGAO*.

- 6 *FGAO*, *MAAF* un TN šo spriedumu pārsūdzēja.
- 7 Apelācijas tiesa apstiprināja spriedumu tiktāl, ciktāl ar to apdrošināšanas līgums starp PQ un sabiedrību *MATMUT* tika atzīts par spēkā neesošu.
- 8 Tā konstatēja, ka brīdī, kad PQ parakstīja apdrošināšanas līgumu, TN bija transportlīdzekļa īpašnieks un tā pastāvīgais vadītājs. Tā norādīja, ka PQ tādējādi bija apzināti sniedzis nepatiesas ziņas par pastāvīgā vadītāja identitāti, kas acīmredzami mainīja apdrošinātāja viedokli par risku, ņemot vērā, ka TN iepriekš bija notiesāts par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola reibumā.
- 9 Tomēr tā atteicās atbrīvot sabiedrību *MATMUT* no atbildības un atzina, ka lēmums tai ir saistošs. Līdz ar to *FGAO* tika atbrīvots no atbildības. Lai to izdarītu, apelācijas instances tiesa norādīja, ka no Savienības tiesību pārākuma pār valsts tiesībām izriet, ka Apdrošināšanas kodeksa L. 113-8. pantā paredzētā līguma spēkā neesamība apdrošinātāja apzināti nepatiesu ziņu sniegšanas dēļ nevar tikt vērsta pret ceļu satiksmes negadījumā cietušajiem vai to tiesību pārņēmējiem.
- 10 Tā arī norādīja, ka apstākļi, ka cietušais bija negadījumu izraisījušā transportlīdzekļa pasažieris vai transportlīdzekļa apdrošinājuma ņēmējs vai īpašnieks, neļauj viņam liegt cietušās trešās personas statusu.
- 11 Sabiedrība *MATMUT* pārsūdzēja šo spriedumu Kasācijas tiesā (apelācijas sūdzība Nr. 20-86.015), kurā atbildētājs bija TN un viņa apdrošinātājs, sabiedrība *MAAF*, kā arī PQ un *FGAO*.
- 12 Šajā apelācijas sūdzībā, kas iesniegta krimināllietu palātā, apelācijas tiesai būtībā tiek pārņemts, ka tā ir atzinusi apdrošināšanas līguma spēkā neesamību par nepiemērojamu pret PQ, lai gan tā bija konstatējusi, ka viņš apzināti bija sniedzis apdrošinātājam nepareizu informāciju par transportlīdzekļa pastāvīgā vadītāja identitāti. Viņš norāda, ka Apelācijas tiesa esot pārkāpusi Apdrošināšanas kodeksa L. 113-8. un R. 211-13. pantu.
- 13 Krimināllietu palāta, uzskatīdama, ka prasības pamata izskatīšanai ir nepieciešams apdrošināšanas tiesībās specializēta palātas atzinums, uzdeva šādu jautājumu:

“Vai transportlīdzekļu apdrošināšanas līguma spēkā neesamība apzināti nepatiesu ziņu sniegšanas par pastāvīgā autovadītāja identitāti dēļ ir atzīstama par neizpildāmu pret cietušo personu, arī tad, ja šī persona vienlaikus ir gan ceļu satiksmes negadījumu izraisījušā transportlīdzekļa pasažieris, gan šo nepatieso ziņu autors?”.

Piemērojamās tiesību normas

- 14 Saskaņā ar Apdrošināšanas kodeksa L. 113-8. pantu apdrošināšanas līgums ir spēkā neesošs, ja apdrošinājumaņēmējs apzināti noklusējis vai sniedzis nepatiesas ziņas, ja šāda noklusēšana vai nepatiesās ziņas maina riska priekšmetu vai mazina apdrošinātāja priekšstatu par to, pat ja apdrošinātā noklusētais vai nepatiesi norādītais risks nav ietekmējis apdrošināšanas gadījumu.
- 15 Apdrošinājumaņēmēja negodprātību, kas tiek sankcionēta ar apdrošināšanas spēkā neesamību, raksturo viņa nodoms maldināt apdrošinātāju (Otrā civillietu palāta, 2006. gada 19. oktobris, apelācijas sūdzība Nr. 05-18.886) neatkarīgi no tā, vai nepatiesās ziņas ir ietekmējušas apdrošināšanas gadījumu (1988. gada 31. maija spriedums krimināllietā, apelācijas sūdzība Nr. 87-84.010, publicēta).
- 16 Apdrošināšanas līguma spēkā neesamība iestājas dienā, kad ir notikusi apzināti nepatiesu ziņu sniegšana (2014. gada 2. decembra spriedums krimināllietā, apelācijas sūdzība Nr. 14-80.933, publicēta). Tādējādi, ja nepareiza riska deklarācija ir veikta līguma parakstīšanas brīdī, šī līguma spēkā neesamība ar atpakaļejošu spēku izbeidz šo līgumu, par kuru tādējādi tiek uzskatīts, ka tas nekad nav pastāvējis.
- 17 Līdz 2019. gada 29. augusta sprieduma par saistību maiņu pieņemšanai (Otrā civillietu palāta, 2019. gada 29. augusts, apelācijas sūdzība Nr. 18-14.768, publicēta) Kasācijas tiesa sprieda, ka līguma spēkā neesamību, kas izriet no tā, ka apdrošinātā persona ir sniegusi nepatiesas ziņas, var vērst pret cietušo, ja apdrošinātājs, kurš atteicis savu garantiju, bija regulāri vērsies pie *FGAO* (iepriekš minētais 1988. gada 31. maija spriedums krimināllietā; 2012. gada 12. jūnija spriedums krimināllietā, apelācijas sūdzība Nr. 11-87.395).
- 18 Tiesa jo īpaši balstījās uz Apdrošināšanas kodeksa R. 211-13. pantu, kurā ir paredzēts, ka pret cietušo var vērst tikai noteiktas atrunas un garantiju atrunas.
- 19 Kopš šī 2019. gada 29. augusta sprieduma pasludināšanas kasācijas instances tiesa ir atzinusi, ka no Apdrošināšanas kodeksa L. 113-8. un R. 211-13. panta, interpretējot to atbilstoši Padomes 1972. gada 24. aprīļa Direktīvas 72/166/EEK 3. panta 1. punktam un Padomes 1983. gada 30. decembra Otrās direktīvas 84/5/EEK 2. panta 1. punktam, kā arī Padomes 2009. gada 16. septembra Direktīvas 2009/103 3. un 13. pantam, var secināt, ka uz spēkā neesamību, kas noteikta Apdrošināšanas kodeksa L. 113-8 pantā nevar atsaukties pret ceļu satiksmes negadījumā cietušajiem vai viņu tiesību pārņēmējiem un ka *FGAO* šādā gadījumā nevar prasīt atlīdzināt zaudējumus cietušajam (Otrā civillietu palāta, 2020. gada 16. janvāris, apelācijas sūdzība Nr. 18-23.381, publicēta; 2020. gada 8. septembra spriedums krimināllietā, apelācijas sūdzība Nr. 19-84.983, publicēta).
- 20 No Apdrošināšanas kodeksa L. 211-7-1. panta, kas ietvets 2019. gada 22. maija Likumā Nr. 2019-486, kurš pieņemts, lai nodrošinātu Apdrošināšanas kodeksa atbilstību Savienības tiesībām, izriet, ka uz transportlīdzekļu apdrošināšanas

līguma spēkā neesamību nevar atsaukties attiecībā uz ceļu satiksmes negadījumā cietušajām personām vai viņu tiesību pārņēmējiem un ka šādā gadījumā apdrošinātājam, kas nodrošina civiltiesisko atbildību saistībā ar iesaistīto transportlīdzekli, ir pienākums tām atlīdzināt zaudējumus. Tajā ir piebilsts, ka apdrošinātājs pārņem tiesības, kas kreditoram ir attiecībā pret personu, kura ir atbildīga par negadījumu, tā samaksāto summu apmērā.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojums

- 21 Kasācijas tiesa kopš tās judikatūras izmaiņām un Apdrošināšanas kodeksa L. 211-7-1. panta stāšanās spēkā nekad nav lēmusi par to, vai apdrošināšanas līguma spēkā neesamība nevar tikt attiecināta uz cietušo, transportlīdzekļa pasažieri, ja viņš ir arī apdrošinājuma ņēmējs, kurš apzināti sniedzis nepatiesas ziņas, kas ir izraisījis apdrošināšanas līguma spēkā neesamību.
- 22 Turklāt neviens no Eiropas Savienības Tiesas (Tiesas) spriedumiem, kuros interpretēta Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Direktīva 2009/103/EK par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu un kontroli saistībā ar pienākumu apdrošināt šādu atbildību un kas ir piemērojami šajā strīdā, vai iepriekšējās direktīvas, kuras tā konsolidēja, neattiecas uz šo konkrēto situāciju (*Candolin*, 2005. gada 30. jūnijs, lieta C-537/03, ECLI:EU:C:2005:417; *Churchill Insurance Company*, 2011. gada 1. decembris, lieta C-442/10, ECLI:EU:C:2011:799; *Marques Almeida*, 2012. gada 23. oktobris, lieta C-300/10, ECLI:EU:C:2012:656; *Csonka u.c.*, 2013. gada 11. jūlijs, lieta C-409/11, ECLI:EU:C:2013:512; *Fidelidade*, 2017. gada 20. jūlijs, lieta C-287/16, ECLI:EU:C:2017:575; *Delgado Mendes*, 2017. gada 14. septembris, lieta C-503/16, ECLI:EU:C:2017:681; *Van Ameyde*, 2021. gada 10. jūnijs, lieta C-923/19, ECLI:EU:C:2021:475).
- 23 Proti, lai gan no šīs judikatūras izriet, ka vienīgā atšķirība, kas Savienības tiesiskajā regulējumā ir pieļauta transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas jomā, ir atšķirība starp vadītāju un pasažieri un, lai gan fakts, ka cietušais pasažieris ir arī transportlīdzekli apdrošinājusī persona, neļauj viņam liegt cietušās trešās personas statusu, nevienā no šiem spriedumiem nebija aplūkota apdrošināta pasažiera–cietušā situācija, kurā šīs personas vainas dēļ tiktu atcelts apdrošināšanas līgums. It īpaši iepriekš minētais spriedums lietā *Fidelidade*, kas attiecās uz līguma spēkā neesamības sekām, attiecās uz cietušo, kuri nebija apdrošinājuma ņēmēji, situāciju. Un iepriekš minētais spriedums lietā *Churchill Insurance Company* neattiecas uz sekām, kas izriet no līguma spēkā neesamības, bet gan uz valsts tiesību normu, kuras rezultātā noteiktos apstākļos automātiski tika izslēgts apdrošinātāja pienākums izmaksāt atlīdzību apdrošinātajai personai, kas ir cietušais pasažieris, ja tas bija atļāvis vadīt transportlīdzekli neapdrošinātai personai.
- 24 Tādējādi rodas jautājums, vai iepriekš minētās direktīvas nepieļauj to, ka apdrošināšanas līgums var tikt atzīts par spēkā neesošu attiecībā pret pasažieri–

cietušo, ja viņš ir arī apdrošinājuma ņēmējs, kura līgumiskā kļūda ir pamats šai spēkā neesamībai.

- 25 Tiesa arī jautāja, vai gadījumā, ja apdrošināšanas līguma spēkā neesamība tiktu atzīta par neizpildāmu pret cietušo, apdrošinājuma ņēmēju, apdrošinātājs, nepārkāpjot Savienības tiesības, varētu pret viņu celt prasību, pamatojoties uz tīšu vainu, kas pieļauta līguma noslēgšanas brīdī, lai saņemtu saskaņā ar līgumu viņam izmaksāto summu atmaksu.
- 26 Valsts judikatūrā ir atzīts, ka transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līguma parakstītājam, kurš brīvpātīgi sniedz nepatiesas deklarācijas, tādējādi rodas atbildība pret apdrošinātāju un, ja līgums tiek izbeigts apzināti nepatiesu ziņu sniegšanas dēļ, viņam ir pienākums atlīdzināt apdrošinātājam kompensāciju, ko tas ir izmaksājis cietušajam (Pirmā civillietu tiesas palāta, 1991. gada 26. februāris, apelācijas sūdzība Nr. 88-15.814, publicēta).
- 27 Savukārt, ja apdrošināšanas līgums tiktu atzīts par spēkā neesošu attiecībā pret šādu cietušo, Francijas tiesībās kompensācija tam būtu jāuzņemas *FGAO*, jo Apdrošināšanas kodeksa L. 421-1., I, R. 421-4. un R. 421-18. pantā šajā gadījumā ir paredzēta šī fonda palīdzība ceļu satiksmes negadījumā cietušajai personai un viņa tiesību pārnēmējiem.
- 28 Tādējādi rodas jautājums, vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Direktīvas 2009/103/EK 3. un 13. pants nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru attiecībā uz cietušo pasažieri, kurš ir arī apdrošinājuma ņēmējs, tiek atzīta līguma spēkā neesamība, pamatojoties uz to, ka viņš apzināti ir sniedzis nepatiesas ziņas apdrošināšanas līguma noslēgšanas brīdī, un vai apstākļi, ka *FGAO* ir pienākums maksāt kompensāciju šai cietušajai personai gadījumā, ja līgums tiktu atzīts par spēkā neesošu, varētu ietekmēt risinājumu.
- 29 Tā kā atbilde uz šiem jautājumiem nav tik acīmredzama, lai nerastos nekādas pamatotas šaubas, tad saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantu ir jāvērsas Eiropas Savienības Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.

AR ŠĀDU PAMATOJUMU [iesniedzējtiesa]:

LŪDZ Eiropas Savienības Tiesai atbildēt uz šādu jautājumu:

Vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra Direktīvas 2009/103/EK 3. un 13. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj atsaukties uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līguma spēkā neesamību pret cietušo pasažieri, ja viņš ir arī apdrošinājuma ņēmējs, kurš, noslēdzot līgumu, ir sniedzis apzināti nepatiesas ziņas, kas ir pamatā līguma spēkā neesamībai?

[..]

DARBA VERSIJA